

ЛОБУНОВ Денис Олександрович
*курсант 123 навчальної групи факультету
забезпечення державної безпеки
Київського інституту Національної
гвардії України*

Науковий керівник:
ЗЕЛЕНИЙ Володимир
*Київський інститут Національної гвардії
України,
професор*

ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК НОВІТНЯ ФОРМА ГЛОБАЛЬНОГО ПРОТИСТОЯННЯ

У ХХІ столітті характер воєнних дій кардинально змінився, розмивши межі між звичайними і нетрадиційними засобами ведення війни. Поява гібридних війн змінила обличчя глобальної безпеки і ставить складні завдання, що виходять за рамки звичайної військової стратегії, а тому дана тематика є досить актуальною у наш час, особливо в контексті повномасштабного вторгнення РФ в Україну.

Гібридна війна – це війна, що поєднує звичайні озброєння, партизанську війну, тероризм, кібервійну, торговельну війну, патентну війну, революційні рухи, пропаганду, порушення прав людини, злочини проти людяності, військові навчання, переселення, узурпацію і вплив на суспільну думку, основними засобами якої, у державі, обраній для агресії, держава-агресор створює внутрішні суперечності й конфлікти, які надалі використовують для досягнення політичних цілей агресії, що досягаються звичайною війною.

Тобто «поняття «гібридна війна» охоплює набагато ширше значення, ніж традиційні форми ведення бойових дій та збройних конфліктів змішаного типу. Це зовсім новий вид глобального протистояння у сучасному міжнародному безпековому середовищі» [1, с. 63]. У гібридній війні бойові дії стають другорядними, а на перший план виходять інформаційні операції та інші форми впливу. Така війна – це прагнення однієї держави активно впливати на розум жителів іншої держави, тобто бажання не знищити мільйони людей, а залякати і деморалізувати їх. Концепція гібридної війни не зовсім нова і її елементи можна простежити ще з давніх часів, коли противники використовували поєднання звичайних і нерегулярних тактик. Однак термін «гібридна війна» набув широкого поширення на початку ХХІ століття, особливо після інтервенції Росії в Україну 2014 року. Цей конфлікт є яскравим нагадуванням про еволюцію сучасної війни та необхідність адаптуватися до таких загроз.

Метою поєднання кінетичних і некінетичних засобів і тактик є завдання шкоди противнику в найефективніший спосіб. Крім того, гібридна війна характеризується двома особливостями. По-перше, розмивається межа між

війною і миром. Це означає, що стає важко визначити або виділити точки входу у війну. Війна важко піддається операціоналізації і тому є прихованою. По-друге, гібридна війна дешевша і менш ризикована, ніж кінетичні операції.

Гібридна війна характеризується органічною інтеграцією звичайних збройних сил, нерегулярних воєнізованих формувань, кібероперацій, економічного примусу та інформаційної війни. У ній використовується широкий спектр засобів, включно з дезінформаційними кампаніями, маріонетковими силами, політичними диверсіями та використанням соціальних протиріч у суспільстві-мішені. Цей багатосторонній підхід спрямований на дестабілізацію і підірив політичних, економічних і соціальних структур противника та створення умов, що сприяють досягненню стратегічних цілей.

Однією з особливостей гібридної війни є її акцент на некінетичні засоби, такі як пропаганда, психологічні операції та економічний тиск. Маніпулюючи наративами і використовуючи вразливі місця цільових груп, гібридні суб'єкти прагнуть посіяти смуту, підірвати довіру населення і сформувати сприйняття на свою користь. Цьому аспекту гібридної війни особливо важко протистояти, оскільки він діє у сфері інформації та сприйняття, що робить традиційні військові дії у відповідь складними.

Конфлікт між Росією та Україною, що триває та переріс у війну, є яскравою ілюстрацією гібридної війни: з 2014 року Росія реалізує багатовекторну стратегію, спрямовану на підірив суверенітету й територіальної цілісності України. Варто зазначити, що «гібридна» фаза війни Росії проти України тривала вісім років, до 24 лютого 2022 року, протягом цього періоду російське військово-політичне керівництво офіційно заперечувало будь-яку участь Російської Федерації в бойових діях на території України. «В момент фактичного початку РФ «гарячої» фази «гібридної» війни проти України реальний стан справ був загрозливим: боєздатність Збройних Сил через «перманентне» реформування була катастрофічно низькою, нове керівництво держави спочатку незрозуміло, як протидіяти такому безпрецедентному захопленню території суверенної держави, зокрема в контексті неоднозначної реакції міжнародної спільноти» [2, с. 11].

Гібридна війна держави-агресора проти України включає в себе різні елементи. По-перше, це звичайна військова інтервенція: росіяни ввели регулярні війська і важке озброєння до Криму і на схід України в рамках відкритої військової інтервенції, створивши основу для ширшої гібридної операції. По-друге, наявні маріонеткові сили і нерегулярні бойові дії: Росія бере участь у маріонетковій війні, яка забезпечує правдоподібне заперечення, водночас підтримуючи й озброюючи сепаратистські угруповання та розпалюючи нестабільність в Україні. По-третє, здійснюється безліч кібератак на українську інфраструктуру, урядові установи та цивільні організації, намагаючись вивести з ладу критично важливі системи України. По-четверте, не менш важливим є економічне залякування: Росія використовує свій економічний вплив, щоб чинити тиск на Україну і підірвати її економічну стабільність, зокрема шляхом

обмеження торгівлі та порушення поставок енергоносіїв. По-п'яте, Росія розгорнула масштабну кампанію дезінформації та пропаганди в Україні та в усьому світі, щоб сформувати наративи, посіяти насіння розколу і підірвати довіру населення до українських інститутів. «В цьому контексті особливого значення набувають соціальні медіа, які за останнє десятиліття перетворилися на один з основних каналів комунікації, що використовується у всіх сферах життєдіяльності людини. Віртуальні Інтернет-ресурси стали не тільки невід'ємною частиною сучасного суспільства, але й новітніх стратегій ведення війни» [3, с. 96]. По-шосте, слід звернути увагу на політичну диверсію: Росія прагне підірвати єдність і згуртованість в Україні, використовуючи політичні розбіжності, підтримуючи проросійські політичні сили і розпалюючи сепаратистські настрої.

На наше переконання, реагування на гібридну війну вимагає комплексного і багатовимірного підходу, що враховує різні її елементи. Країнам необхідно підвищити стійкість до кіберзагроз, зміцнити інформаційну безпеку та посилити захист критичної інфраструктури. Крім того, вирішальне значення для пом'якшення наслідків інформаційної війни мають сприяння соціальній згуртованості, підвищення рівня медійної грамотності та протидія дезінформації. Оскільки гібридні загрози часто перетинають кордони однієї держави, ефективні заходи протидії також вимагають тісної співпраці між союзниками та партнерами. Обмін інформацією, координація заходів і виступ єдиним фронтом необхідні для реагування на дії гібридних суб'єктів.

Отже, гібридна війна – один із головних викликів сучасній безпеці, що поєднує звичайні та нетрадиційні засоби для досягнення стратегічних цілей. Російська військова кампанія проти України є яскравим нагадуванням про небезпеку такого підходу. Протидія гібридним загрозам вимагає багатогранної стратегії, спрямованої на різні елементи гібридної війни, від зміцнення кіберзахисту до боротьби з дезінформацією та сприяння соціальній стійкості.

Список використаних джерел:

1. Ващенко І., Стаднік А., Полтавський Е. Передумови збройної агресії Російської Федерації проти України: від гібридного протистояння до широкомасштабного збройного вторгнення. *Честь і Закон*. 2023. № 4(87). С. 61–66.
2. Грицай П., Телелим В. Гібридна війна як форма глобального протистояння. Досвід України у протидії їй. Гібридна агресія Російської Федерації: досвід протидії України, наслідки для Європи: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 17 листопада 2021 р. Київ, 2022. С. 9–13.
3. Кучмій О., Фролова О. Використання соціальних медіа як інструменту сучасної гібридної війни. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. 2023. Special Issue. С. 94–104.